

VORM- GEVERS

van de wereld

Hoe komt het dat Indianen een gediscrimineerd volk zijn? Waaraan ontleent de Stille Oceaan zijn naam?

Waar komt de naam Amerika vandaan en waarom is Spaans een wereldtaal? Stuk voor stuk voldongen feiten, dankzij vroegere ontdekkingsreizigers die met hun bevindingen en vooral interpretaties ervan ons wereldbeeld kleurden.

Tekst Michiel van Straten en Ard Krikke

REIZIGER Columbus
JAARTAL 1492
ERFENIS Indianen als dieren

"Dit zijn mensen die totaal geen weet hebben van kwaad en niet oorlogszuchtig zijn. Ze lopen allemaal, mannen zowel als vrouwen, naakt zoals ze geboren zijn. Ik ben van mening dat het niet lang zal duren of U zult een menigte van volkeren bekeerd hebben tot het christelijk geloof, en omvangrijke gebiedsdelten met grote rijkdommen en met hun bewoners hebben gewonnen voor Spanje."

Dit schreef Columbus op 6 november 1492 in zijn scheepsjournaal, na zijn ontmoeting met enkele van de oorspronkelijke bewoners van het zojuist door hem ontdekte Amerikaanse continent. Inlanders werden door de West-Europeanen letterlijk meer als diersoort dan als medemens gezien. Enkele 'exemplaren' werden dan ook meegenomen om aan het Spaanse koningspaar te laten zien. Het is een minder bekend aspect van de ontdekking van Amerika dat nogal wat gevolgen zou hebben voor de latere houding van de Europeanen ten aanzien van de Indianen.

REIZIGER Fernão de Magalhães
JAARTAL 1521
ERFENIS bewijs dat de aarde gerond kon worden over zee.

De Portugese ontdekkingsreiziger Fernão de Magalhães had veel gemeen met Columbus: beiden wilden de westelijke vaarroute naar de specerijeneilanden in het Oosten ontsluiten. Beiden faalden en waren succesvol tegelijkertijd. Columbus vond geen Cathay (China) of Cipango (Japan), maar ontdekte wel een nieuwe wereld (Amerika). Magalhães vond in 1521 wel de Molukken, maar stierf op de Filippijnen tijdens gevechten met een plaatselijke stam.

Magalhães liet de wereld een aantal dingen na. In de eerste plaats de 'Straat van Magalhães', de doorvaart die hij ontdekte door het puntje van Zuid-Amerika te rondt. Hij dacht hier al bij zijn doel te zijn. Hij moest echter nog een enorme (onbekende) oceaan over. Gunstige winden en niet al te hoge golven zorgden er voor dat Magalhães het enorme wateroppervlak *Tepre Pacificum*, ofwel 'vreedzame' of 'stille zee', noemde. Vreedzaam of niet, de 99 dagen durende reis over de oceaan werd een hel.

Door gebrek aan voedsel aten de mannen ratten en kauwden ze noodgedwongen op leer. Sommigen aten zelfs stro en dronken geel water dat al lang bedorven was. Maar de meest invloedrijke nalatenschap van Magalhães was ongetwijfeld het bewijs dat de aarde gerond kon worden over zee.

DAG VERLOREN

Toen de rest van Magalhães' mannen na de eerste wereldomzeiling de thuishaven bereikte, was het aan boord zaterdag maar op de wal zondag. Westwaarts de zon achterna varend hadden de zeelui één nacht minder meegemaakt dan de thuisblijvers. Zij waren de eersten die hier mee te maken kregen, het fenomeen was nog onbekend. Naar aanleiding hiervan is er later een Internationale Datum Lijn ingesteld. Zo konden toekomstige reizigers rekening houden met het verspringen van de datum.

REIZIGER Amerigo Vespucci
JAARTAL 1507
ERFENIS Amerika als naam van een land

Amerika kwam aan zijn naam doordat de Duitse cartograaf Waldseemüller in zijn in 1507 gepubliceerde wereldkaart de naam van Amerigo Vespucci had opgenomen, een ontdekkingsreiziger en tijdgenoot van Columbus, aan wie Waldseemüller abusievelijk de ontdekking van de Nieuwe Wereld had toegeschreven. Het was immers Columbus die Amerika ontdekte, dankzij een navigatiefout. Dat zegt niet zozeer iets over het zeemanschap van Columbus, want dat was onomstreden.

De beroemdste navigatiefout uit de geschiedenis geeft vooral een goed tijdsbeeld. Columbus gebruikte een wereldkaart van Ptolemeus uit de tweede eeuw (zie Salt nummer 3, 2009), waarop er onterecht meer land dan water te zien was. Dat zorgde er voor dat de vermeende afstand over zee tussen West-Europa en het verre oosten in de ogen van Columbus veel korter was dan in werkelijkheid. Hij liet zich daarin sterken door een Bijbelpassage.

In 4 Ezra 6:42 staat over de schepping: 'De derde dag nu hebt gij de wateren [...] verzameld op het zevende deel der aarde, doch zes delen hebt gij droog gemaakt.'

Dat de bijbel niet altijd het topografisch meest feitelijke boek is, was niet een zienswijze uit de middeleeuwen.

01

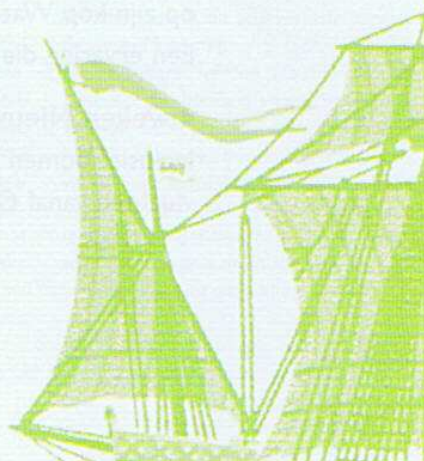

02

03

- 01 Christopher Columbus
 02 Magelhães schip Victoria
 03 Amerigo Vespucci

REIZIGER **George Vancouver**
 JAARTAL **1792**
 ERFENIS **Vancouver = Van Coevorden**

Net als New York heeft ook het Canadese Vancouver een Nederlandse oorsprong. De Olympische stadDe Olympische stad is vernoemd naar de Engelse kapitein George Vancouver die aan het einde van de 18e eeuw als eerste Europeaan het gebied rondom het huidige Vancouver Island verkende. De Britse kapitein stamde uit het oude Nederlandse adellijke geslacht Van Coevorden. Deze familie heerste vanaf de middeleeuwen over het kasteel Coevorden in de gelijknamige Drentse plaats. Een replica van dit kasteel staat tegenwoordig in Richmond, een voorstad van Vancouver waar de Nederlandse schaatsers in de Richmond Olympic Oval hun medailles hebben gewonnen (en verloren). De naam Coevorden zelf komt overigens af van de woorden 'Coe' en 'Voorde'. Een 'Voorde' was een 'doorwaadbare plaats'. Coevorden is dus ontstaan op een plek waar men vroeger met koeien door de veenmoerassen trok.

LEESVOER

De ontdekking van Amerika - scheepsjournaal 1492-1493.

Christoffel Columbus. ISBN 10- 9061683521

Over the Edge of the World: Magellan's Terrifying Circumnavigation of the World. Laurence Bergreen. ISBN10- 006093638X;

Nieuw Amsterdam: Eiland in het Hart van de Wereld.

Russel Shorto. ISBN 9789022538135

The voyage of George Vancouver, 1791-1795. George Vancouver.

ISBN 0904180190

**HE CAME DANCING ACROSS THE WATER
 WITH HIS GALLEONS AND GUNS
 LOOKING FOR THE NEW WORLD
 IN THAT PALACE IN THE SUN**

**HE CAME DANCING ACROSS THE WATER
 CORTEZ, CORTEZ
 WHAT A KILLER.** - NEIL YOUNG, CORTEZ THE KILLER

REIZIGER o.a. Columbus, Cortés, Pizarro, Hernández de Córdoba, Diego Velázquez

JAARTAL 1510-1700

ERFENIS Verovering Zuid- en Midden Amerika waar door Spaans een wereldtaal werd.

Nadat Columbus Amerika had 'ontdekt' stuurde de Spaanse kroon al snel andere *conquistadores* om de Nieuwe Wereld te veroveren. Behalve dat ze de lokale bevolking tot het Christendom wilden bekeren, hoopten de plundersaars ook tegen enorme rijkdommen (goud) aan te lopen. De inheemse bevolking moest het tijdens deze plundertochten verschrikkelijk ontzien. Hernán Cortés was de meest 'succesvolle' veroveraar. Op zoek naar goud liep hij tussen 1520 en 1521 het rijk van Azteken compleet onder de voet. Het gevolg van al deze veroveringen was dat Spaans in de nieuwe koloniën als officiële taal werd ingevoerd, waardoor nu miljoenen mensen wereldwijd Spaans spreken.

Een replica van het Kasteel van Coevorden staat in het Canadese Vancouver

LAND OF THE FREE

Ook de Hollanders zochten doorgangen naar de Oriënt. Liefst via andere routes dan die van de concurrerende Spaanse en Portugese handelsvlotten.

Zoals je in Salt #6 van vorig jaar hebt kunnen lezen, had Willem Barentsz in 1594 al tevergeefs naar een noordoostelijke doorvaart gezocht. Hij liep echter vast in het poolijs van Nova Zembla. Barentsz' opvolger was Henry Hudson, een Engelse zeevaarder in Nederlandse dienst. Het door hem in 1604 ontdekte Nieuw-Amsterdam (het latere New York) bleef een halve eeuw in het bezit van de Nederlanders, voordat het in Engelse handen kwam. Ondanks die relatief korte periode lijkt de invloed van de laaglanders nog steeds

de bloedgroep te bepalen van het Amerikaanse credo 'Land of the Free'. Het is aannemelijk dat de uit handelsgeest voortgekomen Nederlandse tolerantie zich direct in het vroege New York nestelde, en zijn sporen heeft nagelaten in de voor zelfbestuur strijdende kolonisten, die toen al uit alle windstreken van de wereld kwamen.

Nederlanders werden als tolerant gezien; dat die houding vooral het handelen met andere volken ondersteunde en niet per sé uit een humane grondhouding voortkwam is misschien ontwachtend, maar kan de betekenis die de Nederlandse ruimdenkendheid heeft gehad voor de spreekwoordelijke Amerikaanse 'smeltkroes' niet uitvlakken.